

**ПАРЛАМЕНТЫН СПИКЕР НАМЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛЭЭС ТҮДГЭЛЗДЭГ
ЭСЭХ, СПИКЕРИЙН БҮРЭН ЭРХИЙН ХУГАЦАА БА БҮРЭН
ЭРХТЭЙ ХОЛБООТОЙ ЗАРИМ ЗОХИЦУУЛАЛТ**

(Харьцуулсан судалгаа)

*Г.Алтан-Оч (Ph.D), Г.Билгээ, И.Жаргалзаяабямба,
Д.Жигваагүнсэл, О.Нарантуяа, Р.Нургүл
Р.Оргилмаа, Ц.Элбэгзаяа*

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Нэг. Парламентын спикер намын гишүүнчлэлээс түдгэлздэг тухай

- 1.1. Их Британи, Умард Ирландын Вант Улс
- 1.2. Канад Улс
- 1.3. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
- 1.4. Бүгд Найрамдах Турк Улс
- 1.5. Парламентын гишүүн намаас гарсантай холбогдох асуудал

Хоёр. Дэлхийн бусад орнуудын парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа

Гурав. Парламентын спикерийн бүрэн эрхтэй холбоотой зарим зохицуулалт

- 3.1. Парламентын үйл ажиллагааг зохион байгуулах бүрэн эрх
- 3.2. Онцгой бүрэн эрх
- 3.3. Хууль санаачлах, үг хэлэх, санал өгөх болон бусад бүрэн эрх

ХАВСРАЛТ. Дэлхийн улс орнуудын парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгаанд захиалагчийн хүсэлтийн дагуу дэлхийн бусад орнуудын парламентын спикерийн бүрэн эрх, үйл ажиллагаатай холбоотой дараах асуудлуудыг харьцуулан судлав. Үүнд:

1. спикер намын гишүүнчлэлээс түдгэлздэг тухай;
2. спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа;
3. спикерийн бүрэн эрхтэй холбоотой зарим зохицуулалт

Судалгааны явцад бусад орнуудын Үндсэн хууль, Парламентын тухай хууль зэрэг холбогдох эрх зүйн актуудын хүрээнд хайлт хийж үзэхэд, ихэнх улс орнуудад **парламентын спикер нь намын гишүүнчлэлээс түдгэлздэг тухай** зохицуулалт байхгүй байна. Гэвч захиалагчаас спикер нь намын гишүүнчлэлээс түдгэлздэг туршлага бүхий орнуудын талаарх мэдээлэл хүссэн учраас ийм туршлага бүхий Их Британи, БНСУ, Канад зэрэг орнуудыг энэхүү судалгаанд хамруулав. Эдгээр орнуудад спикер нь улс төрийн бүх үйл ажиллагаанаас ангид, намын гишүүнчлэлээс түдгэлздэг зохицуулалттай байна. Энэхүү уламжлал нь Канад, Энэтхэг, Шри Ланк, Шинэ Зеланд, Турк зэрэг орнуудын парламентад байдаг боловч спикер нь намын гишүүнчлэлээс түдгэлзэхгүйгээр парламентын үйл ажиллагааг удирдан явуулна, ингэхдээ намын эрх ашгийн үүднээс асуудалд хандахгүй, шийдвэр гаргахад алагчлахгүй хандах, улс төрийн болон намын үйл ажиллагаанд оролцохгүй зэрэг тодорхой зарчмуудыг баримтлан ажилладаг байна.

Парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацааны талаар дэлхийн 144 орны парламентын 184 танхимыг судлахад, спикерийн сонгогдон ажиллах хамгийн бага хугацаа нь 6 сар, хамгийн их нь 6 жил байна. Эдгээр танхимуудаас спикер нь 5 жилээр сонгогддог - 82 танхим (45%), 4 жилээр сонгогддог - 43 танхим (23%), 1 жилээр сонгогддог - 31 танхим (17%), 3 жилээр сонгогддог - 9 танхим (5%), 2 жилээр сонгогддог - 8 танхим (4%), 6 жилээр сонгогддог - 5 танхим (3%), хагас жилээр сонгогддог - 2 танхим (1%) байна.

Хүснэгт 1. Улс орнуудын парламентын танхим ба спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа

Спикерийн сонгогдон ажиллах хугацаа	Улсын тоо	Танхимын тоо	Танхимын бүрэн эрхийн хугацаа (жил)							
			2	3	4	5	6	7	8	Хугацааг заагаагүй болон өөрөөр зохицуулсан
6 сарын хугацаанд	2	2				2*				
1 жилийн хугацаанд	26	31			15	11	2	1		2
2 жилийн хугацаанд	6	8	1		5	2			1	
2.5 жилийн хугацаанд	4	4				4				
3 жилийн хугацаанд	7	9		4			4			1
4 жилийн хугацаанд	37	43			36		1			
5 жилийн хугацаанд	69	82				81		1		
6 жилийн хугацаанд	5	5					4			1

Тайлбар: *Австри Улсын Холбооны Зөвлөлийн бүрэн эрхийн хугацаа 4-6 жил байх бөгөөд энд дундаж хугацаагаар авав.

Парламентын танхимын бүрэн эрхийн хугацааг спикерийн сонгогдох хугацаатай харьцуулж авч үзвэл, судалгаанд хамрагдсан парламентын 184 танхимын **125 (68%)** танхимд спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа нь танхимын бүрэн эрхийн хугацаатай ижил байна. Спикер нь танхимынхаа бүрэн эрхийн тал хугацаанд сонгогддог **9 (5%)** танхим байна. (Хүснэгт 1.)

Парламентын спикерийн бүрэн эрхтэй холбоотой зарим зохицуулалтын талаар дэлхийн 19 орны парламентын 27 танхимын спикерийн бүрэн эрхийг Олон улсын парламентын холбоо (Inter Parliamentary Union, IPU)-ны ангилалын дагуу парламентын үйл ажиллагааг зохион байгуулах бүрэн эрх, онцгой бүрэн эрх, хууль санаачлах, үг хэлэх, санал өгөх болон бусад бүрэн эрхийн хүрээнд авч үзлээ. Судалгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ захиалгад дурдсаны дагуу парламентын спикер нь 1-2.5 жилийн хугацаатай сонгогддог парламентын танхимын спикерүүдийн хувьд авч үзсэн бөгөөд эдгээр танхимын спикерүүдийн бүрэн эрхүүдээс зарим онцлох эрхийг авч үзье.

Хуулийн төсөл санаачлах бүрэн эрхийн хүрээнд Дани Улсын парламентын спикер нь парламентын онцгой нөхцөл байдлаас бусад тохиолдолд хуулийн төсөл санаачлахгүй.

Үг хэлэх бүрэн эрхийн хүрээнд Норвегийн парламент, Швейцарын хоёр танхимын спикерүүд үг хэлэх үед түүний орлогч буюу Дэд Ерөнхийлөгч хуралдаан даргалдаг бол Доминиканы БНУ-ын Депутатуудын 2 танхимын спикерүүд хууль тогтоомжийн хэлэлцүүлгийн үед суудлаа орхихгүй байх үүрэгтэй.

Санал хураалтад оролцох бүрэн эрхийн хүрээнд Бразил Улсын парламентын 2 танхимын спикер нь зөвхөн нууц санал хураалтад оролцох эрхтэй, Швейцарын парламентын 2 танхимын спикер нь зөвхөн санал тэнцсэн тохиолдолд санал хураалтанд оролцоно.

Үндсэн хуулийн хэрэгжилтийн баталгааг хангах бүрэн эрхийн хүрээнд Колумби, Чили, Аргентиний парламентын спикерүүд нь хууль, хуулийн төсөл Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх талаар саналаа илэрхийлэх, энэ талаар зарлах эрхтэй.

(Энэхүү судалгаанд Олон улсын парламентын Холбоо (Inter Parliamentary Union, IPU)-ны цахим хуудасны “Дэлхийн улс орнуудын парламентын мэдээлэл” (2018 оны 9 дүгээр сарын байдлаар) болон УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны төвөөс 2010 онд эмхэтгэн гаргасан “Дэлхийн улс орнуудын парламент” номыг эх сурвалж болгон ашигласан.)

Нэг. ПАРЛАМЕНТЫН СПИКЕР НАМЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛЭЭС ТҮДГЭЛЗДЭГ ТУХАЙ

1.1. Их Британи Умард Ирландын Вант Улс

Анхны томилогдсон спикер нь 1377 онд Sir Thomas Hungerford байжээ. Түүний өмнөх нь Sir Peter de la Mare байсан бөгөөд 1376 онд Танхимын гишүүдээс сонгогдсон Иргэдийн төлөөлөгчдийн спикер юм. Анхнаасаа, спикерийн зарчмын (үндсэн) үүрэг бол Лордын Танхим болон эзэн хаантай харьцахад танхимаа төлөөлөн ярилцах явдал байв. Тэр үед хааны эрх мэдэл болон нөлөөлөх чадвар үлэмж их байсан бөгөөд танхим нь итгэл төгс биш, хавсарга байдалтай, спикер нь эзэн хааны ашиг сонирхлыг хамгаалах бие төлөөлөгч (иймээс ч “хааны хүн” хэмээдэг) байдалтай байжээ. Эзэн хаанаас спикерт нөлөөлөх явдал 1642 онд Charles I хаан спикерийг огцруулснаар төгсгөл болсон байдаг. Үүнээс хойш спикерийн сэнтийд Засгийн газрын эрх мэдэлтэн залрах болсон. Спикерийг засгийн эрх авсан намын гишүүдийн саналаар томилдог бөгөөд тэдний бодлогыг хэрэгжүүлдэг болсон. Гэвч Arthur Onslow спикер (1728-61) энэхүү засгийн газартай холбогдсон хүлээсийг сулруулж, спикерийн албаны хараат бус³¹³, үнэнч шударга байдлын³¹⁴ стандартыг тогтоосон байдаг. Тэрээр засгийн газарт өргөн дэлгэрсэн авлигал, хээл хахууль нь парламентын сүр хүч, нэр хүндийг гутааж байна гэж үзсэн учраас дэг журмыг хатуу баримтлагч, танхимын үйл ажиллагааны шударга арбитрчин болж түүхэнд тэмдэглэгдэн үлджээ. 1800-аад оны дундуур ShawLefevre (1839-57) спикерийн албан тушаалд байх үедээ спикер нь улс төрийн бүх үйл ажиллагаанаас ангид байх зарчмыг үндэслэсэн байдаг. XIX-XX зуунд спикерийг үнэлэмж өндөртэй чухал эрх мэдэл, нэр хүндтэй албан тушаал болгох чиглэлд дүрэм журмаа боловсронгуй болгосоор нам бус³¹⁵ спикер байх уламжлалыг эргэлт буцалтгүй тогтоожээ.

ShawLefevre спикерийн тогтоосон зарчмын дагуу спикер нь намын бүх гишүүнчлэлээс татгалзах³¹⁶ бөгөөд хэрэв танхимын дахин сонгуульд орох бол спикерийн хувиар нэр дэвшинэ. Гэхдээ энэ зарчим Нэгдсэн Вант Улсад хэрэгждэг бол Канадад нэвтрээгүй. Өнөөдрийг хүртэл Британийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Танхимын спикер дахин сонгуульд өрсөлдөөд ялагдсан тохиолдол байхгүй байна. Харин идэвхтэй үзэл сурталжсан³¹⁷ (партизанлаг) улс төрийн амьдралаа золиосолсны нөхөн олговор болгож спикерийг албан тушаалаасаа буумагц нь тэтгэвэртэй байхаар Лордын Танхимд томилдог.

Хэрэв спикерээр сонгогдсон бол улс төрийн намаас татгалзах бөгөөд уг албан тушаалаас буусны дараа ч гэсэн улс төрөөс ангид байна. Спикер нь ерөнхий сонгуульд нэр дэвших ба улс төрийн гол намууд нэр дэвшүүлж түүнтэй өрсөлдөхгүй байх заншилтай. Үүнд түүний анхлан парламентын гишүүнээр

³¹³independence - англиар

³¹⁴impartiality - англиар

³¹⁵non-partisan - англиар

³¹⁶renounces - англиа

³¹⁷partisan - англиар

сонгогдсон нам ч бас хамаарна. Сонгуулийн үеэр спикер нь аливаа улс төрийн асуудлаар сурталчилгаа хийхгүй. Харин спикер нь парламентын гишүүний хувьд сонгогчийн өмнө бусад гишүүний нэгэн адил үүрэг хариуцлага хүлээнэ.³¹⁸

1.2. Канад Улс

Британи болон Канадын спикерийн түүхэн нөхцөл болон зан байдал³¹⁹ эрс ялгаатай юм. Канадад эзэн хаан болон Сенат, Төлөөлөгчдийн Танхимын харилцааны асуудлыг Холбооны Улс байгуулагдаж байх үед тодорхойлсон байдаг. Иймээс Канадын спикер нь Британид хэдэн зуун жил үргэлжилсэн шиг эрх мэдлийн төлөөх үндсэн хуулийн маргаанд холбогдож байгаагүй. 1867 онд баталсан Үндсэн хуулинд спикерийн томилгоо болон үүргийг тодорхой зааж өгсөн байдаг. Түүнээс гадна улс төрийн намууд болон Засгийн эрх барьж буй нам нь Канадын парламентын салшгүй хэсэг байдаг.

Британиас ялгаатай нь, Канадын спикерийн алба хаших хугацааг нэг буюу хоёр парламентаар хязгаарласан байдаг. Гэвч үргэлжлүүлэн хашуулах асуудал парламентад байнга босож ирдэг. Нийт 30 гаруй спикерийн 3 нь л хоёроос олон удаа спикерээр ажилласан байдаг (спикер Lemieux (1922-30) болон спикер Lamoureaux (1966-74), спикер Milliken 2001 онд анх сонгогдсон).

Спикер нь үргэлж Засгийн эрх барьж буй намын гишүүдийн дундаас сонгогдох бөгөөд үзэл сурталжсан улс төрийн үйл ажиллагаанаас түтгэлздэг³²⁰, намаас бүрмөсөн гардаггүй. Дахин сонгуульд өрсөлдөж буй спикер нь үзэл сурталжсан мэдэгдэл хийхээс аль болох зайлсхийх шаардлагатай байдаг. Учир нь ирээдүйд түүний хүлээн зөвшөөрөгдөх, үнэнч шударга байдалд эргэлзээ төрж болзошгүй гэж үздэг.

1.3. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

Тус улсын Үндэсний Ассамблейн хуулийн³²¹ “Үндэсний Ассамблейн бүрэлдэхүүн болон зардал” гэсэн 3 дугаар бүлэгт Үндэсний Ассамблейн дарга нь уг албан тушаалд сонгогдон ажиллах хугацаандаа намын гишүүнчлэлээсээ татгалзахаар хуульчилсан байна.

³¹⁸Нэгдсэн Вант Улсын Нийтийн Танхим - House of Commons
<https://www.parliament.uk/documents/commons-information-office/Speaker.pdf>

³¹⁹character - англиар

³²⁰eschews - англиар

³²¹National Assembly Act https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=44198&lang=ENG

БНСУ-ын Үндэсний Ассамблейн хуулиас

20-2 дугаар зүйл. (Үндэсний Ассамблейн дарга намын гишүүн байхыг хориглох)

1/ Үндэсний Ассамблейн гишүүн нь Үндэсний Ассамблейн даргаар сонгогдон ажиллах хугацаандаа намын гишүүнчлэлээсээ татгалзах шаардлагатай.

2/ 1 дүгээр хэсэгт заасны дагуу намын гишүүнчлэлээсээ татгалзсан Үндэсний Ассамблейн дарга нь бүрэн эрхийн хугацаа нь дуусгавар болоход буцаад намын гишүүнчлэлээ сэргээх эрхтэй.

1.4.Бүгд Найрамдах Турк Улс³²²

Турк Улсын Үндсэн хууль 94 дүгээр зүйлд зааснаар “Турк Улсын Үндэсний Ассамблейн дарга, дэд дарга нар нь Үндэсний Ассамблейн дотор болон гадна явагдаж буй өөрийн харьяалагддаг улс төрийн нам болон намын бүлгийн аливаа үйл ажиллагаа хийгээд албан тушаалын чиг үүрэгт өөрөөр заагаагүй тохиолдолд парламентын хэлэлцүүлэгт оролцохгүй. Түүнчлэн дарга болон дэд дарга нь өөрийн даргалж буй чуулганы хуралдаанд санал өгөх эрхгүй” байдаг байна.

1.5.Парламентын гишүүн намаас гарсантай холбогдох асуудал³²³

Сонгуулийн мэдлэгийн сүлжээ (ACE Topic Areas) төслийн судалгаанаас үзэхэд парламентын гишүүн нь нэр дэвшүүлсэн намаасаа гарсан бол бие даасан (хараат бус) парламентын гишүүн болж парламентдаа үлдэхийг хориглодог 18 улс орон байна. Үүнд: Бутан, Гайана, Гана, Замби, Зимбабве, Кабо-Верде, Казахстан, Камбож, Камерун, Кени, Киргиз, Малави, Намиби, Нигер, Сейшелийн Арлууд, Сьерра Леон, Тайланд болон Энэтхэг. Энэ тохиолдолд нөхөн сонгууль явуулах шаардлагатай болдог.

Канадын Парламентад энэ тухай асуудлаар хуулийн төсөл хэлэлцэгдэж байгаа тухай мэдээлэл байна.

Энэтхэгт халдашгүй байдлын тухай хуулийг нэлээн “цоорхойтой” гэж үздэг. Учир нь парламентын гишүүнийг эргүүлэн татах талаарх шийдвэрийг спикер гаргадаг бөгөөд тэр нь улс төрийн нөлөөнд автаж болзошгүй юм.

Шведэд олон нийтийн дунд явуулсан судалгаанаас үзэхэд, намаас гарсан гишүүн бие даагч болон парламентдаа үлдэх асуудлыг олон нийт хүлээн зөвшөөрөхгүй, үл нийцэх гэж үзсэн байна.

³²²https://www.constituteproject.org/constitution/Turkey_2017?lang=en

³²³ACE (Сонгуулийн мэдлэгийн сүлжээ)-Төсөл: Сонгогдсон парламентын гишүүн намаас гарсан бол бие даагч болон үлдэж эс болох-ACE Electoral Knowledge Network: Elected Member of Parliament not allowed to stay on as independent MP after leaving party
http://aceproject.org/electoral-advice/archive/questions/replies/576224281/mobile_conversation_view

Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллага (Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE)-ын тогтоосон стандартын дагуу парламентын суудлын мандат эзэмшигч нь хувь хүн байдаг. Хэрэв намаас гарсантай холбогдуулан суудлыг нь авах бол заавал “албан ёсны шүүх буюу хуулинд тусгасан бусад хянан шүүх процессын замаар” хийх ёстой байдаг.

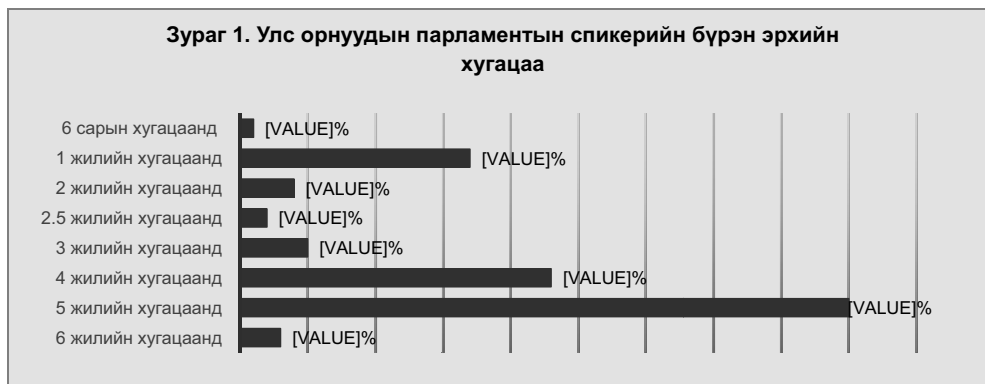
Хоёр. ДЭЛХИЙН ПАРЛАМЕНТУУДЫН СПИКЕРИЙН БҮРЭН ЭРХИЙН ХУГАЦАА

Парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацааг дэлхийн 144 улсын парламентын нийт 184 танхимуудыг судлан үзлээ. Парламентын спикерүүдүн сонгогдон ажиллах хамгийн бага хугацаа нь 6 сар, хамгийн их нь 6 жил байна. (Хүснэгт 2.)

Хүснэгт 2. Улс орнуудын парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа

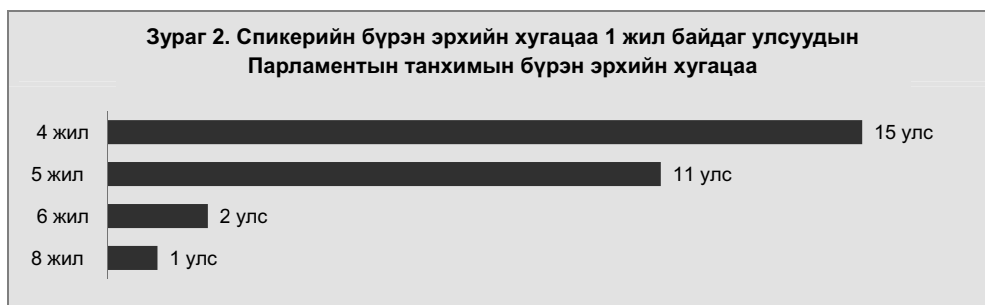
Спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа	Улсын тоо	Танхимын тоо	Улсын нэр
6 сарын хугацаанд	2	2	Австри, Сан Марино
1 жилийн хугацаанд	26	31	Аргентин, Бельги, Боливи, Гаити, Гватемал, Герман, Дани, Иран, Исланд, Йордан, Камерун, Колумби, Коста-Рика, Люксембург, Мексик, Монако, Норвег, Панама, Парагвай, Перу, Сири, Уругвай, Финланд, Чили, Швейцар, Эстони
2 жилийн хугацаанд	6	8	АНУ, Бразил, Доминиканы БНУ, Никарагуа, Солонгос (БНСУ), Эквадор
2.5 жилийн хугацаанд	4	4	Марокко, Парагвай, Словени, Турк
3 жилийн хугацаанд	7	9	Австрали, Малайз, Науру, Пакистан, Филиппин, Франц, Шинэ Зеланд
4 жилийн хугацаанд	37	43	Андорра, Арабын Нэгдсэн Эмират Улс, Аргентин, Бахрейн, Бенин, Болгар, Вануату, Гана, Герман, Грек, Израил, Кибати, Кувейт, Ливан, Македон, Литва, Лихтенштейн, Маршаллын Арлууд, Монгол, Монтенегро, Унгар, Хорват, Чад, Чех, Нидерланд, Нигер, Палау, Польш, Португал, Румын, Словак, Словени, Соломоны Арлууд, Испани, Тувалу, Швед, Япон
5 жилийн хугацаанд	69	82	Австри, Азербайжан, Алжир, Антигуа ба Барбуда, Армени, Бангладеш, Барбадос, Бахам, Белиз, БНХАУ, Ботсван, Буркино Фасо, Бурунди, Бутан, Вьетнам, Габон, Гайана, Гамби, Гвиней, Гренада, Доминик, Жибути, Замби, Зимбабве, Индонез, Ирланд, Итали, Их Британи, Кабо-Верде, Камбож, Кени, Кипр, Коморос, Конго, Конго (БНАКУ), Куба, Лаос, Лесото, Мавритани, Малави, Малайз, Мали, Мальта, Молдова, Намиби, Нигер, Өмнөд Африк, Папуа Шинэ Гвиней, Руанда, Самоа, Свазиланд, Сейшелийн Арлууд, Сенегал, Сент Люсиа, Сент-Киттс ба Невис, Сингапур, Солонгос (БНАСАУ), Тажикистан, Того, Тринидад ба Тобаго, Туркменистан, Уганда, Украин, Уругвай, Франц, Экваторын Гвиней, Энэтхэг, Этиоп, Ямайка
6 жилийн хугацаанд	5	5	Габон, Намиби, ОХУ, Шри Ланка, Япон

Эдгээр танхимуудаас спикер нь 5 жилээр сонгогддог - 82 танхим (45%), 4 жилээр сонгогддог - 43 танхим (23%), 1 жилээр сонгогддог – 31 танхим (17%), 3 жилээр сонгогддог - 9 танхим (5%), 2 жилээр сонгогддог - 8 танхим (4%), 6 жилээр сонгогддог - 5 танхим (3%), хагас жилээр сонгогддог - 2 танхим (1%) байна.

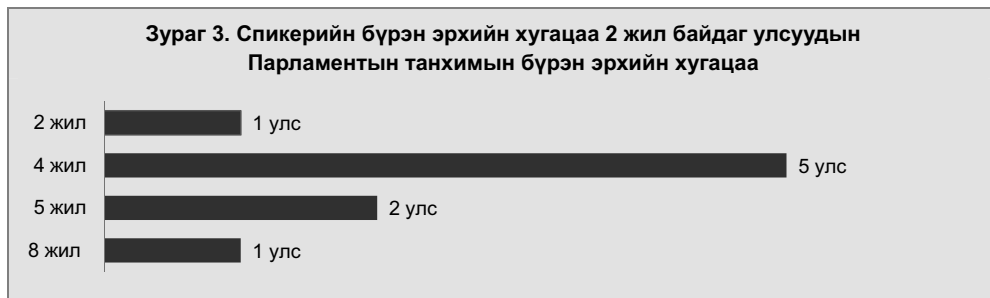
Австри, Сан Марино зэрэг улсын парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа нь хагас жил байна. Сан Марино Улсын Ерөнхий Зөвлөлийн бүрэн эрхийн хугацаа 5 жил байна. Харин Австри Улсын Холбооны Зөвлөлийн 64 гишүүдийг муж улсуудын Парламент (Landtag)-аас 4-6 жилийн хугацаатай сонгоно. Холбооны Зөвлөлийн спикерийг мөн муж улсуудын Парламентаас сонгох ба муж улсуудын төлөөлөл тус бүр 6 сарын хугацаагаар ээлжлэн энэ албан тушаалд сонгогдоно.³²⁴

Спикер нь **1 жилийн хугацаанд** сонгогдон ажилладаг 26 улсын парламентын нийт 31 танхим байна. Эдгээр танхимуудаас 15 (48%) танхимын бүрэн эрхийн хугацаа 4 жил, 11 (35%) танхимынх - 5 жил, 2 (6%) танхимынх - 6 жил, 1 (3%) танхимынх - 8 жил тус тус байна. Герман, Швейцар зэрэг холбооны улсын 2 танхимын гишүүд нь муж улсуудаас сонгогдох учир гишүүдийн бүрэн эрхийн хугацаа муж улсуудаас хамаарч өөр өөр байна.

³²⁴Дэлхийн улс орнуудын парламент (Хураангуй лавлах). УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны төв. УБ., 2010. 550 дахь тал.

Спикерийг **2 жилийн хугацаанд** сонгодог 6 улсын парламентын 8 танхим байна. Эдгээрээс 5 (63%) танхимын бүрэн эрхийн хугацаа 4 жил, 2 (13%) танхимынх - 5 жил байна. АНУ-ын Төлөөлөгчдийн танхимын бүрэн эрхийн хугацаа нь 2 жил бол Бразилийн Холбооны Сенатынх 8 жил байна.

Спикер нь **2.5 жилийн хугацаанд** сонгогддог 4 улсын парламентын 4 танхим байх бөгөөд тэдгээрийн бүрэн эрхийн хугацаа бүгд 5 жил байна.

7 улсын парламентын 9 танхимын спикерийг **3 жилийн хугацаанд** сонгодог байна. Австрали, Пакистан, Филиппин, Франц зэрэг улсын Сенатуудын бүрэн эрхийн хугацаа бүгд 6 жил, харин Малайзын Сенатын бүрэн эрхийн тодорхой хугацаа байхгүй. Австрали, Филиппины парламентын доод танхим, мөн Науру, Шинэ Зеландын парламентын 2 танхим (нийт 4 танхим)-ын бүрэн эрхийн хугацаа тус бүр 3 жил байна.

Монгол Улстай ижил парламентынхаа бүрэн эрхийн **4 жилийн хугацаанд** спикер нь сонгогдон ажилладаг 36 улсын парламентын 42 танхим байна. Энд Аргентины Сенат хамрагдах бөгөөд энэхүү танхимын бүрэн эрхийн хугацаа 6 жил бөгөөд Дэд ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийн хугацаатай давхцдаг байна.

Спикер нь парламентынхаа бүрэн эрхийн **5 жилийн хугацаанд** сонгогддог 68 улсын парламентын 81 танхим байна. Үүнээс гадна Угандагийн парламентын спикер нь энэ хугацаанд сонгогддог боловч парламентынх нь бүрэн эрхийн хугацаа 7 жил байна. Их Британийн Лордуудын Танхимын бүрэн эрхийн тодорхой хугацаа байхгүй.

Мөн спикерийг парламентынхаа бүрэн эрхийн **6 жилийн хугацаанд** сонгогддог 4 улсын парламентын 4 танхим байна. Энд ОХУ-ын Холбооны Зөвлөл хамаарах бөгөөд түүний бүрэн эрхийн тодорхой хугацаа байхгүй.

Гурав. ПАРЛАМЕНТЫН СПИКЕРИЙН БҮРЭН ЭРХТЭЙ ХОЛБООТОЙ ЗАРИМ ЗОХИЦУУЛАЛТ

Судалгааны энэ хэсэгт парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа 1-2.5 жилийн хугацаатай 19 улсын парламентын 27 танхимын спикерийн дараах бүрэн эрхийг авч үзсэн. Үүнд:

1. парламентын үйл ажиллагааг зохион байгуулах бүрэн эрх;
2. онцгой бүрэн эрх;
3. хууль санаачилах, үг хэлэх, санал өгөх болон бусад бүрэн эрх зэрэг болно.

Судалгаанд хамрагдсан орнуудын парламентын спикерүүдын дээр дурдсан бүрэн эрхүүд ерөнхийдөө нийтлэг (Хүснэгт 3, 4, 5) байх тул энд зарим онцлох эрх, үүргийг нь орууллаа.

Судалгаанд Олон улсын парламентын Холбоо (Inter Parliamentary Union, IPU)-ны цахим хуудасны Дэлхийн улс орнуудын парламентын мэдээллийг (2018 оны 9 дүгээр сарын байдлаар) эх сурвалж болгон ашиглав.

3.1. Парламентын үйл ажиллагааг зохион байгуулах бүрэн эрх

Энд спикерийн ерөнхий эрх, үүрэг хамаарна. (Хүснэгт 3.) Үүнд:

- 1) чуулган зарлан хуралдуулах эрхийн хүрээнд:
 - Парагвайн (Депутатуудын Танхим), Доминиканы БНУ (Сенат, Депутатуудын Танхим)-ын спикерийн хувьд онцгой чуулган зарлан хуралдуулах;
- 2) хэлэлцэх асуудлыг тогтоох;
- 3) хуулийн төслийн бүрдүүлбэрийг хянах;
- 4) хуралдаан удирдан зохион байгуулах, үг хэлэх хугацааг тогтоох;
- 5) баримт бичгүүдийг судлуулахаар холбогдох хороонд шилжүүлэх эрхийн хүрээнд:
 - Данийн парламентад спикерээс хороонд шилжүүлсэн асуудал нь тухайн хорооны харьяалах асуудал биш бол тухайн баримт бичгийг өөр хороонд шилжүүлж болно;
- 6) мөрдөн шалгах болон бусад хороог байгуулах тухай саналыг хянах, энэ талаар шийдвэр гаргах;
- 7) хорооны даргыг томилох.

3.2. Онцгой бүрэн эрх

Олон улсын парламентын холбооны үзэж байгаагаар спикерийн онцгой бүрэн эрхэд дараах бүрэн эрхүүд хамаарна. (Хүснэгт 4) Үүнд:

- 1) нэгдсэн төсвийн хэлэлцүүлэгт оролцох /санал өгөх эрхийн хүрээнд:
 - Эстонийн парламентын дарга нь улсын төсөв батлахад бусад гишүүдийн адил эрхтэй;
 - Чилийн парламентын 2 танхимын дарга нь нэгдсэн улсын Ерөнхийлөгчид төсвийн талаар санал өгөх эрхтэй;
- 2) танхимын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах;
- 3) танхимын төсөвт санал өгөх / хянах / батлах;

- 4) гадаад хэрэг / батлан хамгаалах бодлогод хяналт тавих эрхийн хүрээнд:
 - Чилийн Сенатын дарга нь Үндэсний аюулгүй байдлын гишүүний хувьд батлан хамгаалах болон гадаад хэргийн асуудлыг хариуцах онцгой үүрэгтэй;
- 5) гадаад орны парламенттай харилцах;
- 6) парламентын танхимд эмх замбараагүй байдал үүсвэл цагдаа дуудах;
- 7) парламентын ажлын албаны дарга (Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга)-ыг санал болгох / томилох, чөлөөлөх;
- 8) төрийн албан хаагч болон ажлын алба (Тамгын газар)-ын бусад ажилтныг албан тушаалд томилох, чөлөөлөх.

3.3.Хууль санаачлах, үг хэлэх, санал өгөх болон бусад бүрэн эрх

Парламентын спикерүүд нь хууль тогтоох үйл ажиллагааны дараах нийтлэг эрхүүдийг (Хүснэгт 5) хэрэгжүүлэх боловч зарим талаараа бусад гишүүдээс ялгаатай байна. Үүнд:

- 1) хуулийн төсөл санаачилах / өргөн барих эрхийн хүрээнд:
 - Данийн парламентын спикер нь парламентын онцгой нөхцөл байдлаас бусад тохиолдолд хуулийн төсөл санаачлахгүй;
- 2) үг хэлэх эрхийн хүрээнд:
 - Норвегийн парламент, Швейцарын парламентын 2 танхимын спикерүүд үг хэлэх үед түүний орлогч буюу Дэд Ерөнхийлөгч нь хуралдаан даргална;
 - Доминиканы парламентын 2 танхимын спикерүүд хууль тогтоомжийн хэлэлцүүлгийн үед суудлаа орхихгүй байх үүрэгтэй;
- 3) хэлэлцэж буй асуудлын талаар тайлбар хийх (эсхүл хэлэлцүүлгийг зогсоох) эрхийн хүрээнд:
 - Данийн парламентын спикер нь хуулийн төслийн хэлэлцүүлэг удаан хугацаагаар үргэлжлэх бол түүнийг зогсоох эрхтэй;
- 4) санал хураалтад оролцох эрхийн хүрээнд:
 - Бразилийн парламентын 2 танхимын спикер нь зөвхөн нууц санал хураалтанд оролцох эрхтэй;
 - Швейцарийн парламентын 2 танхимын спикер нь зөвхөн санал тэнцсэн тохиолдолд санал хураалтад оролцоно;
- 5) парламентын хяналтын үйл ажиллагаанд оролцох;
- 6) Үндсэн хуулийн хэрэгжилтийн баталгааг хангах эрхийн хүрээнд:
 - Колумбийн парламентын 2 танхимын спикер нь хууль тогтоомж нь Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх талаар саналаа илэрхийлнэ;
 - Чилийн парламентын 2 танхимын спикер нь хуулийн төсөл Үндсэн хуульд нийцэхгүй байгааг зарласнаар Үндсэн хуулийн баталгааг хангах;
 - Аргентинийн парламентын 2 танхимын спикер нь хуулийн хэрэгжилтийг хянан шалгах замаар Үндсэн хуулийн баталгааг хангах;
- 7) хууль ёсчлох /батламжлуулахаар Улсын Ерөнхийлөгчид илгээх.

Эдгээрээс гадна Финланд, Никарагуа зэрэг улсын Парламентын спикер нь онцгой нөхцөл байдал буюу парламентыг тараах тохиолдолд заавал зөвлөлдөх үүрэгтэй аж.

Хүснэгт 3. Спикерийн парламентын үйл ажиллагааг зохион байгуулах бүрэн эрх

	Улсын нэр (Танхимын нэр)	Чуулган зарлан хуралдуулах	Хэлэлцэх асуудлыг тогтоох	Хуулийн төслийн бүрдүүлбэрийг хянах	Хурлаар удирдан зохион байгуулах, үл хэлэх хугацааг тогтоох	Баримт бичгүүдийг судлуулахаар холобогдох хороонд шижүүлэх	Мөрдөн шалгах болон бусад хороот байгуулах тухай саналыг хянах, энэ талаар шийдвэр гаргах	Хорооны даргыг томилгох
1.	Аргентин (Сенат)							
2.	Аргентин (Депутатуудын Танхим)							
3.	Бельги (Сенат)							
4.	Бельги (Төлөөлөгчийн Танхим)							
5.	Бразил (Холбооны Сенат)							
6.	Бразил (Депутатуудын Танхим)							
7.	Дани (Парламент)							
8.	Доминиканы БНУ (Сенат)							
9.	Доминиканы БНУ (Депутатуудын Танхим)							
10.	Исланд (Парламент)							
11.	Колумби (Сенат)							
12.	Колумби (Төлөөлөгчдийн Танхим)							
13.	Марокко (Төлөөлөгчдийн Танхим)							
14.	Мексик (Сенат)							
15.	Никарагуа (Үндэсний Ассамблей)							
16.	Норвег (Парламент)							
17.	Парагвай (Сенат)							
18.	Парагвай (Депутатуудын Танхим)							
19.	Солонгос (БНСУ) (Үндэсний Ассамблей)							
20.	Турк (Үндэсний Ассамблей)							
21.	Финланд (Парламент)							
22.	Чили (Сенат)							
23.	Чили (Депутатуудын Танхим)							
24.	Швейцар (Муж улсуудын Зөвлөл)							
25.	Швейцар (Үндэсний Зөвлөл)							
26.	Эквадор (Үндэсний Ассамблей)							
27.	Эстони (Парламент)							

Хүснэгт 4. Спикерийн онцгой бүрэн эрх

	Улсын нэр (Танхимын нэр)	Улсын төсвийн хэлэлцүүлэгт оролцох / санал өгөх	Танхимын үйл ажиллагааг удирдах зохион байгуулах	Танхимын төсөвт санал өгөх / хянах батлах	Гадаад хэрэг / Батлан хамаалаах бодлогод хяналт тавих	Гадаад орны парламенттай харилцах	Парламентын танхимд эмх замбараагүйбайдал үүсвэл цагдаа дуудах	Парламентын ажлын албаны даргыг санал болгох / томилох, чөлөөлөх	Трийн аргаар болон ажлын албаныг буцаах, дэвшил чөлөөлөх
1.	Аргентин (Сенат)								
2.	(Депутатуудын Танхим)								
3.	Бельги (Сенат)								
4.	(ТөлөөлөгчийнТанхим)								
5.	Бразил (Холбооны Сенат)								
6.	(Депутатуудын Танхим)								
7.	Дани(Парламент)								
8.	Доминиканы БНУ (Сенат)								
9.	(Депутатуудын Танхим)								
10.	Исланд(Парламент)								
11.	Колумби (Сенат)								
12.	(Төлөөлөгчдийн Танхим)								
13.	Марокко (Төлөөлөгчдийн Танхим)								
14.	Мексик (Сенат)								
15.	Никарагуа (Үндэсний Ассамблей)								
16.	Норвег (Парламент)								
17.	Парагвай(Сенат)								
18.	(Депутатуудын Танхим)								
19.	Солонгос (БНСУ) (Үндэсний Ассамблей)								
20.	Турк(Үндэсний Ассамблей)								
21.	Финланд(Парламент)								
22.	Чили (Сенат)								
23.	(Депутатуудын Танхим)								
24.	Швейцар (Муж улсуудын Зөвлөл)								
25.	(Үндэсний Зөвлөл)								
26.	Эквадор(Үндэсний Ассамблей)								
27.	Эстони(Парламент)								

Хүснэгт 5. Спикерийн хууль санаачлах, үг хэлэх, санал өгөх болон бусад эрх

	Улсын нэр (Танхимын нэр)	Хуулийн төсөл санаачлах / өргөн барих	Үг хэлэх	Хэлэлцэж буй асуудлын талаар тайлбар хийх	Санал хураалтад оролцох	Парламентын хяналтын үйл ажиллагаанд оролцох	Үндсэн хуулийн хэрэгжлтийн баталгааг хангах	Хууль ёсчлох / батламжлуула- хаар Үлсүн Ерөнхийлөгчид илгээх
1.	Аргентин (Сенат)							
2.	(Депутатуудын Танхим)							
3.	Бельги (Сенат)							
4.	(ТөлөөлөгчийнТанхим)							
5.	Бразил (Холбооны Сенат)							
6.	(Депутатуудын Танхим)							
7.	Дани(Парламент)							
8.	Доминиканы БНУ (Сенат)							
9.	(Депутатуудын Танхим)							
10.	Исланд(Парламент)							
11.	Колумби (Сенат)							
12.	(Төлөөлөгчдийн Танхим)							
13.	Марокко (Төлөөлөгчдийн Танхим)							
14.	Мексик (Сенат)							
15.	Никарагуа (Үндэсний Ассамблей)							
16.	Норвег (Парламент)							
17.	Парагвай(Сенат)							
18.	(Депутатуудын Танхим)							
19.	Солонгос (БНСУ) (Үндэсний Ассамблей)							
20.	Турк(Үндэсний Ассамблей)							
21.	Финланд(Парламент)							
22.	Чили (Сенат)							
23.	(Депутатуудын Танхим)							
24.	Швейцар (Муж улсуудын Зөвлөл)							
25.	(Үндэсний Зөвлөл)							
26.	Эквадор(Үндэсний Ассамблей)							
27.	Эстони(Парламент)							

ХАВСРАЛТ.

Улс орнуудын парламентын спикерийн бүрэн эрхийн хугацаа³²⁵

Д/д	Улс орны нэр	Танхимын тоо	Танхимын нэр (дээд/доод)	Танхимын бүрэн эрхийн хугацаа (жил)	Тайлбар
6 сарын хугацаанд					
1.	Австри	2	Холбооны Зөвлөл (доод)	4-6	Гишүүдийг мужийн парламентаас 4-6 жилийн хугацаатай сонгоно.
2.	Сан Марино	1	Ерөнхий Зөвлөл	5	
1 жилийн хугацаанд					
3.	Аргентин	2	Депутатуудын Танхим (доод)	4	
4.	Бельги	2	Сенат (дээд) Төлөөлөгчдийн Танхим (доод)	5 5	Нэг чуулганы хугацаанд "-"
5.	Боливи	2	Сенаторуудын Танхим (дээд) Депутатуудын Танхим (доод)	5 5	
6.	Гаити	2	Сенат(дээд)	6	
7.	Гватемал	1	БНУ-ын Конгресс	4	Нэг чуулганы хугацаанд
8.	Герман	2	Бундесрат(дээд)	-	Гишүүдийг муж (Land)-ийн Засгийн газруудаас сонгоно. Спикерийг нэг чуулганы хугацаанд томилно.
9.	Дани	1	Парламент	4	Нэг чуулганы хугацаанд
10.	Иран	1	Ираны Исламын Парламент	4	
11.	Исланд	1	Парламент	4	Нэг чуулганы хугацаанд
12.	Йордан	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	4	
13.	Камерун	2	Үндэсний Ассамблей (доод)	5	
14.	Колумби	2	Сенат (дээд) Төлөөлөгчдийн Танхим (доод)	4 4	Нэг чуулганы хугацаанд "-"
15.	Коста-Рика	1	Хууль тогтоох Ассамблей	4	4-р сарын 30-ны өдөр дуусна.
16.	Люксембург	1	Депутатуудын Танхим	5	10-р сарын 2-ны өдөр эхлэнэ.
17.	Мексик	2	Сенат(дээд)	6	
18.	Монако	1	Үндэсний Зөвлөл	5	
19.	Норвег	1	Парламент	4	
20.	Панама	1	Үндэсний Ассамблей	5	
21.	Парагвай	2	Сенат(дээд)	5	6-р сарын 30-ны өдөр дуусна.
22.	Перу	1	БНУ-ын Конгресс	5	7-р сарын 26-ны өдөр дуусна.
23.	Сири	1	Ардын Хурал	4	
24.	Уругвай	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	
25.	Финланд	1	Парламент	4	Шинэ Парламентын анхны хуралдаанаар Парламентын даргыг нэг жилийн хугацаатайгаар сонгох ба жил бүрийн 2-р сард Парламентын ээлжит чуулган эхлэхээс 1 өдрийн өмнө Парламентын даргыг шинээр сонгоно.
26.	Чили	2	Сенат (дээд) Депутатуудын Танхим (доод)	8 4	Гишүүдийн тэн хагас нь 4 жил тутамд шинэчлэгдэнэ.
27.	Швейцар	2	Үндэсний Зөвлөл (дээд) Холбооны Ассамблей(доод)	4 -	Гишүүдийн бүрэн эрхийн хугацааг мужууд (Canton)-ын хуулиар

³²⁵ Дэлхийн улс орнуудын парламент (Хураануй лавлах). УИХ-ын Тамгын газрын Судалгааны төв. УБ., 2010.
Inter-Parliamentary Union - <http://archive.ipu.org/parline-e/parlinesearch.asp>

				тогтооно.
28.	Эстони	1	Парламент	4
2 жилийн хугацаанд				
29.	АНУ	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	2
30.	Бразил	2	ХолбооныСенат(дээд)	8
			Депутатуудын Танхим(доод)	4
31.	Доминиканы БНУ	2	Сенат(дээд)	4
			Депутатуудын Танхим(доод)	4
32.	Никарагуа	1	Үндэсний Ассамблей	5
33.	Солонгос (БНСУ)	1	Үндэсний Ассамблей	4
34.	Эквадор	1	Үндэсний Ассамблей	4
2.5 жилийн хугацаанд				
35.	Марокко	2	Төлөөлөгчдийн Танхим (доод)	5
36.	Парагвай	2	Депутатуудын Танхим(доод)	5
37.	Словени	2	Үндэсний Зөвлөл (дээд)	5
38.	Турк	1	Үндэсний Ассамблей	5
3 жилийн хугацаанд				
39.	Австрали	2	Сенат(дээд)	6
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	3
40.	Малайз	2	Сенат(дээд)	-
41.	Науру	1	Парламент	3
42.	Пакистан	2	Сенат (дээд)	6
43.	Филиппин	2	Сенат(дээд)	6
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	3
44.	Франц	2	Сенат(дээд)	6
45.	Шинэ Зеланд	1	Төлөөлөгчдийн Танхим	3
4 жилийн хугацаанд				
46.	Андорра	1	Ерөнхий Зөвлөл	4
47.	Арабын Нэгдсэн Эмират Улс	1	ХолбооныҮндэсний Зөвлөл	4
48.	Аргентин	2	Сенат (дээд)	6
49.	Бахрейн	2	Зөвлөх Зөвлөл(дээд)	4
50.	Бенин	1	Үндэсний Ассамблей	4
51.	Болгар	1	Үндэсний Ассамблей	4
52.	Вануату	1	Парламент	4
53.	Гана	1	Парламент	4
54.	Герман	2	Бундестаг (доод)	4
55.	Грек	1	Парламент	4
56.	Израил	1	Парламент	4
57.	Испани	2	Сенат(дээд)	4
			Төлөөлөгчдийн Конгресс(доод)	4
58.	Кибати	1	Ассамблей	4
59.	Кувейт	1	Үндэсний Ассамблей	4
60.	Ливан	1	Үндэсний Ассамблей	4
61.	Литва	1	Парламент	4
62.	Лихтенштейн	1	Диет	4
63.	Македон	1	БНУ-ын Ассамблей	4
64.	Маршаллын Арлууд	1	Парламент	4
65.	Монгол	1	Улсын Их Хурал	4
66.	Монтенегро	1	Парламент	4
67.	Нигер	2	Сенат(дээд)	4
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	4
68.	Нидерланд	2	Сенат(дээд)	4
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	4
69.	Палау	2	Сенат(дээд)	4
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	4

70.	Польш	2	Сенат(дээд)	4	-"
			Сежм(доод)	4	-"
71.	Португал	1	БНУ-ын Ассамблей	4	-"
72.	Румын	2	Депутатуудын Танхим	4	-"
			Сенат	4	-"
73.	Словак	1	Үндэсний Зөвлөл	4	-"
74.	Словени	2	Үндэсний Ассамблей (доод)	4	-"
75.	Соломоны Арлууд	1	Үндэсний Парламент	4	-"
76.	Тувалу	1	Парламент	4	-"
77.	Унгар	1	Үндэсний Ассамблей	4	-"
78.	Хорват	1	Парламент	4	-"
79.	Чад	1	Үндэсний Ассамблей	4	-"
80.	Чех	2	Депутатуудын Танхим(доод)	4	-"
81.	Швед	1	Парламент	4	-"
82.	Япон	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(дээд)	4	-"
5 жилийн хугацаанд					
83.	Австри	2	Үндэсний Зөвлөл (дээд)	5	Бүрэн эрхийн хугацаанд
84.	Азербайжан	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
85.	Алжир	2	Үндэсний Ардын Хурал (доод)	5	-"
86.	Антигуа ба Барбуда	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	-"
87.	Армени	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
88.	Бангладеш	1	Парламент	5	-"
89.	Барбадос	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Ассамблей(доод)	5	-"
90.	Бахам	2	Ассамблей(доод)	5	-"
91.	Белиз	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	-"
92.	БНХАУ	1	Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Хурал	5	-"
93.	Ботсван	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
94.	Буркино Фасо	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
95.	Бурунди	2	Сенат(дээд)	5	-"
96.	Бутан	2	Үндэсний Зөвлөл(дээд)	5	-"
97.	Вьетнам	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
98.	Габон	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	-"
99.	Гайана	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
100.	Гамби	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
101.	Гвиней	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
102.	Гренада	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	-"
103.	Доминик	1	Ассамблей	5	-"
104.	Жибути	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
105.	Замби	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
106.	Зимбабве	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	-"
107.	Индонез	1	Төлөөлөгчдийн Танхим	5	-"
108.	Ирланд	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	-"
109.	Итали	2	Сенат(дээд)	5	-"
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	-"
110.	Их Британи	2	Лордуудын Танхим (дээд)	-	Тодорхой хугацаа байхгүй
			Нийтийн Танхим (доод)	5	Бүрэн эрхийн хугацаанд
111.	Кабо-Верде	1	Үндэсний Ассамблей	5	-"
112.	Камбож	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	-"
113.	Кени	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	-"
114.	Кипр	1	Төлөөлөгчдийн Танхим	5	-"
115.	Коморос	1	Холбооны Ассамблей	5	-"
116.	Конго	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	-"

117.	Конго (БНАКУ)	2	Сенат(дээд)	5	“-
118.	Куба	1	Ардын Засгийн Үндэсний Ассамблей	5	“-
119.	Лаос	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
120.	Лесото	2	Сенат(дээд)	5	“-
121.	Мавритани	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
122.	Малави	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
123.	Малайз	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	“-
124.	Мали	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
125.	Мальта	1	Төлөөлөгчдийн Танхим	5	“-
126.	Молдова	1	Парламент	5	“-
127.	Намиби	2	Үндэсний Ассамблей(доод)	5	“-
128.	Нигер	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
129.	Өмнөд Африк	2	Мужуудын Үндэсний Зөвлөл (дээд)	5	“-
			Үндэсний Ассамблей(доод)	5	“-
130.	Папуа Шинэ Гвиней	1	Үндэсний Парламент	5	“-
131.	Руанда	2	Депутатуудын Танхим(доод)	5	“-
132.	Самоа	1	Хууль тогтоох Ассамблей	5	“-
133.	Свазиланд	2	Ассамблей (доод)	5	“-
134.	Сейшелийн Арлууд	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
135.	Сенегал	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
136.	Сент-Киттс ба Невис	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
137.	Сент Люсиа	2	Сенат(дээд)	5	“-
			Ассамблей(доод)	5	“-
138.	Сингапур	1	Парламент	5	“-
139.	Солонгос (БНАСАУ)	1	Ардын Их Хурал	5	“-
140.	Тажикистан	2	Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	“-
141.	Того	1	Үндэсний Ассамблей	5	“-
142.	Тринидад ба Тобаго	2	Сенат(дээд)	5	“-
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	“-
143.	Туркменистан	1	Ассамблей	5	“-
144.	Уганда	1	Парламент	7	“-
145.	Украин	1	Парламент	5	“-
146.	Уругвай	2	Сенат(дээд)	5	“-
147.	Франц	2	Үндэсний Ассамблей	5	“-
148.	Экваторын Гвиней	2	Депутатуудын Танхим(доод)	5	“-
149.	Энэтхэг	2	Ардын Танхим (дээд)	5	“-
			Муж улсуудын Зөвлөл(доод)	5	“-
			Холбооны Танхим (дээд)	5	“-
150.	Этиоп	2	Ардын Төлөөлөгчдийн Танхим (доод)	5	“-
151.	Ямайка	2	Сенат(дээд)	5	“-
			Төлөөлөгчдийн Танхим(доод)	5	“-
6 жилийн хугацаанд					
152.	Габон	2	Сенат(дээд)	6	Бүрэн эрхийн хугацаанд
153.	Намиби	2	Үндэсний Зөвлөл(дээд)	6	“-
154.	ОХУ	2	Холбооны Зөвлөл (дээд)	-	Тодорхой хугацаа байхгүй
155.	Шри Ланка	1	Парламент	6	Бүрэн эрхийн хугацаанд
156.	Япон	2	Зөвлөхүүдийн танхим (доод)	6	“-